גמ' בחזקת מי ר' (א) יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל ור' אלעזר אמר בחזקת יורשי האשה ור' שמעון בן לקיש משום בר קפרא אמר יחלוקו, כן תני בר קפרא הואיל והללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו : **מתני'** נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודין שיחלוקו, אמר ר"ע מודה אני בזו שהנכסים בחזקתן, אמר לו בן עזאי על (ב) החלוקין אנו מצטערין אלא שבאת לחלק עלינו את השוין: **גמ'** בחזקת מי ר' אילא אמר בחזקת יורשי האם ר' זירא אמר בחזקת יורשי הבן, כי סליק רבי זירא קם בשיטתיה דרבי אילא (ג) (קם רבה בשיטתיה דרבי זירא) אמר רבי זירא שמע מינה אוירא דארץ ישראל מחכים, וטעמא מאי אמר אביי הואיל והוחזקה נחלה באותו שבט : אמר לו בן עזאי על החלוקין אנו מצטערין וכו' : אמר ר' שמלאי עדא אמרה בן עזאי תלמיד חבר דרבי עקיבא הוה דקאמר ליה שבאת : שלחו מתם בן שלוה בנכסי אביו בחיי אביו ומת, בנו מוציא מיד הלקוחות וזו היא שקשה בדיני ממונות, לוה מאי מפיק ועוד לקוחות מאי עבידתיה אלא אי איתמר הכי איתמר

גמ' בחזקת מי . הנכסים דקאמרי בית הלל נכסים בחזקתן, בחזקת מי קאמרי בית הלל : **בחזקת יורשי האשה** . הוא דקאמרי לה דהיא הנעלת ליה מבית אבוה : **בחזקת יורשי הבעל**. שאם פיחתו פיחתו לו ואם הותירו הותירו לו ויכול היה למוכרן הלכך לא דמי לנכסי מלוג : **יחלוקו**. כדמפרש לקמן הואיל והללו באין לירש הכל והללו באין לירש הכל יחלוקו שהרי לשניהם יש טענת חזקה כדפרישית היא הנעלת ליה מבית אבוה והוא מתוך שקיבל אחריות עליו קנאן והרי הן כממונו והאי דאמרי בית הלל נכסים בחזקתן היינו בחזקת שניהן ויחלוקו : **מתני' נפל הבית עליו ועל אמו**. כגון שנפל הבית על רחל אשת יעקב באלמנותה ועל יוסף בנה מיעקב ולא היה לה עוד בן מיעקב ולא מאיש אחר שעכשיו טענותיהן שוות שיורשי האם כגון אחיה מאביה (ד) אומרים הבן מת ראשון והיא מתה אחרונה וירשנו כל נכסיה ויורשי הבן כגון ראובן בן יעקב מלאה טוען כל הנכסים ואומר רחל מתה תחלה וירש יוסף את כל נכסיה ואח"כ מת הוא וירשנו כל הנכסים : **אלו ואלו מודים שיחלוקו**. דשניהם באין מכח טענת ירושת נכסים שהוחזקה בהן האשה לבדה בחייה באלמנותה בלא בעל, ולא דמי לנפל הבית עליו ועל אביו דלעיל דהתם זה בא מכח ירושה וזה בא בטענת שטר חוב וגם נפל הבית עליו ועל אשתו יש שם נכסים שמוחזק בהן בעלה ויש שם נכסים שמוחזקת האשה בחזקת אביה אבל הכא כל הנכסים הוחזקה בהן וקנאתן לאחר מות בעלה ואבד כח בעלה וזכותו מהן וכיון ששניהן באין בחזקת ירושה ותובע כל אחד כל הנכסים הוו ספק וספק וחולקין הלכך לא מיתוקמא אלא כגון שלא נשאר לרחל שום זרע אבל אם יש לה עוד בן כגון שיש לה שני בנים לרחל יוסף מיעקב ובנימין בנה מאיש אחר שהוא אחי יוסף מאמו, וראובן בן יעקב מלאה טוען רחל מתה תחלה וירש יוסף חצי נכסיה והאחר החצי ואחר כך מת יוסף וירשתי חלקו ובנימין טוען לא כי אלא יוסף מת תחלה ואחר כך מתה אמי וירשתי כל נכסי' על זאת נשאלתי מרבותי שבלותי"ר ותשובותיי להם בסוף הפרק לרפות ובחוטות והואמר גבי שאין לראובן כאן כלום משום דהוי בנימין יורש ודאי במקצת וראובן ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי שכל מקום ששנים באים מכח ירושה ויודעין לטעון (ה) מכח מי הן באין לירש וכל אחד תובע כל הנכסים יחלוקו דהוי ספק וספק וחולקין כגון במתני' שנפל הבית עליו ועל אמו ואין לרחל עוד בן אחר אלא זה המת בלבד וכל היכא שהאחד תובע את הכל והאחד תובע החצי הנה זה שתובע הכל קרוי ודאי והוי ודאי הואיל והוי ודאי במקצת ואידך ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי והכי מביא ראיה מן השמועות הפסוקות בפרק החולץ (יבמות דף לה:) דתנן ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון יוציא והולד כשר וחייבין עליו אשם תלוי ואמרינן בגמרא (שם דף לח.) ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא שהוא אביו של יבם ספק אמר אנא בר מיתנא אנא ופלגא דידי ויבם אמר ליה את ברא דידי את ולית לך ולא מידי הוי יבם ודאי וספק הוי ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי מינה שמעינן דכ"מ שהאחד יורש במקצת והשני ספק אם יש לו חלק בנכסים או לא דודאי יורש את הכל הלכך מתני' דנפל הבית עליו ועל אמו דאמרי' יחלוקו לא מתוקמא אלא כגון שאין לאם בן אחר אלא זה המת שעכשיו טענותיהן שוות שיורשי האם תובעין כל הנכסים ויורשי הבן תובעין כל הנכסים, הוו להו ספק וספק, וחולקין, דומיא דסבא ויבם בנכסי ספק או סבא וספק בנכסי יבם שחולקין כדאמרינן בהחולץ אבל אם יש לה בן שני קיים, יזכה בכל הנכסים, דהוי איהו ודאי במקצת ויורשי הבן ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי : **אמר ר"ע מודה אני בזו כו'**. משום דנקט תנא קמא לישנא דמודים אמר איהו נמי מודה אני כלומר ואני מודה וחולק עליך דלדברי ב"ה נמי אמרינן הכא נכסים בחזקתם ובגמרא מפרש בחזקת מי וטעמא נמי מפרש : **אמר ליה בן עזאי על חלוקין [וכו']** . דבית שמאי [ובית] הלל דלעיל אנו מצטערין על שלא הושוו לדעת אחת ואתה באתה לחלוק ולומר חולקין היו בית שמאי ובית הלל במה שחביריך אומרים שהן שוין : **גמ' בחזקת מי** . אדר' עקיבא קאי : **בחזקת יורשי האם** . (ו) כדמפרש לקמיה הואיל והוחזקה נחלה לאותו השבט שכל ימי חיי האשה היה כל ממונה בחזקתה לאחר שמת בעלה היה כל ממונה בחזקתה והרי היא משבט אביה ואפילו כתובתה ותוספתה שגבתה מבעלה משבאו לידה הרי הן בחזקת שבט אביה שהיא מתייחסת אחר שבט אביה : **בחזקת יורשי הבן** . דמשמת בעלה היה בן ראוי ליורשה קודם לכל קרוביה מצד האב : קם רבה בשיטתיה דרבי זירא לא גרסינן ליה ובפר"ח נמי לא גרס ליה : **אמר ר' זירא שמע מינה אוירא דארץ ישראל מחכים** . שמשעליתי לא"י נתתי את לבי לצאת משיטתי הראשונה ולעמוד על אמיתת דברים : (ז) (מאי) וטעמא הדר ביה ר' זירא : **באותו השבט** . של אם : יש גורסין כאן בעו מיניה מרב ששת בן מהו שיירש כו' ולקמיה מפרשינן לה : **עדא אמרה** . זאת אומרת עדא כמו הדא : **תלמיד חבר** . פשיטא לן דמתחלה היה תלמידו והדא אמרה דלבסוף היה חבירו דקאמר ליה שבאת ולא קאמר שבא רבינו : **שלחו מתם בן שלוה כו'** . משבשתא היא ולקמן מתרץ לה ומשום דבמסקנא דייק לה ממתניתין דנפל הבית עליו ועל אביו נקט ליה הכא ונראית גירסת רבינו חננאל דגרס לה מקמי נפל הבית עליו ועל אשתו דהא על משנת נפל עליו ועל אביו הוקבעה בגמרא דמינה מייתי לה ראיה להך מילתא : **ומתמה גמרא לוה מאי מפיק** . וכי בשביל שלוה ממון בחיי אביו יוציא מיד הלקוחות מה שמכר להן אביו או הוא : **אלא אי איתמר הכי איתמר בן שמכר בנכסי אביו כו'** . כגון ראובן שמכר חלקו הראוי (ח) לירש בנכסי יעקב אביו ומת ראובן בחיי יעקב ואח"כ מת יעקב בא חנוך בן ראובן ומוציא הנכסים שמכר ראובן אביו מנכסי יעקב מיד הלקוחות מפני שהן ראוי ולא באו ליד ראובן מעולם שיזכו בהן לקוחות מכחו וכשם שהראוי אינו משתעבד כך אינו נמכר כדתנן בבכורות בפרק יש בכור לנחלה (דף נב:) ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותם ולא היבם כולם אין נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק וכן הלכה ולא חיישינן להאי, דדחי במסקנא, ומוקי למתני' ביורשי אחוה דההיא קשיא וההיא פירוקא אינו אלא להקשות על מה שאמר וזו היא שקשה בדיני ממונות והתלמוד מפרק דלא תסייעיה ממתניתין ולעולם קשה בדיני ממונות ומכל מקום אע"פ שקשה בדיני ממונות כן הלכה כדשלחו מתם קשה היא וכן הלכה כמותה אפס דין קשה הוא בלא טעם כדמפרש ואזיל :

ולימרו

שחלקו ובא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהם כו' (ט) כי אמר רב אסי נוטל רביע בקרקע ורביע במעות ומסיק דמספקא ליה אי הוו כלקוחות שלא באחריות (י) פי' דאי כיורשים הוו אז יחזרו על האחין אי כלקוחות [שלא] באחריות הוו אז [לא] יחזרו על האחין ולכך נוטלין רביע ואמאי נוטלו הא הוו להם אחיהם ודאי בפלגא והם ספק בחלקם ואין ספק מוציא מידי ודאי וע"ק דהלכתא בלא טעמא הוא שבשביל שהוא ודאי בחלק זה יהא ודאי בחלק אחר ע"כ נראה לר"י כמו שתירץ ריב"א דהכא מיירי שפיר שיש לה בנים אחרים לאם והא דקרי ליבם ודאי לפי שהוא יורש השבא ודאי אבל הספק אינו יורש ודאי השבא אבל הכא הוי אלו ספק כמו אלו בחלק המגיע לבן ולא שייך כאן כלל ספק וודאי : **אמר** ר"ע מודה אני בזה שהנכסים בחזקתן . אין לפרש כמו שפירש"י בב"מ פרק המפקיד (דף לז: ושם) דר"ע שמותי הוה מתלמידי ב"ש דהא הלכה כמותו מחבירו וגם בפ"ק דיבמות (דף טז.) פליג ר"ע בצרת הבת על בית שמאי ועוד מאי באת (כ) לנו לחלק את השוין הלא כיון דב"ש מודו בהא דנכסים בחזקתם כ"ש ב"ה ע"כ נראה לפרש מודה אני בזה למאן דמפרש בגמרא בחזקת יורשי האם הוו מודה אני בזה אע"ג דס"ל כבית הלל דכתובה הוי בחזקת יורשי הבעל אלו הוי בחזקת האם ולמאן דאמר בחזקת יורשי הבן הוי מודה אני בזה אע"ג דנכסי מלוג הוו בחזקת יורשי האשה הכא מודינא דהוו בחזקת יורשי הבן :

הואיל והוחזקה נחלה באותו שבט . וא"ת בנפל הבית עליו ועל אשתו אמאי לא אמר בחזקת יורשי האשה מהאי טעמא וי"ל כיון דהכניסתם לו אם פיחתו פיחתו לו ואם הותירו הותירו לו הוי כמוחזק ולמ"ד בחזקת יורשי האשה סובר כיון דתטלם כשתלא וגם הכניסתם לו הוו (ל) בחזקתן . מ"ר :

לוה מאי מפיק . הלא לא לקחו מאביו כלום ואינם בחזקתן :

ולימרו

קסא א מיי' פ"ה מהל' נחלות הל' ו סמג עשין צו טוש"ע אה"ע סי' נ סעיף ו :

קסב ב ג מיי' שם וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' רפ סעיף י :

נושא
נפל הבית עליו ועל אמו
ולא יודע מי מת ראשון

רבינו גרשום

בחזקת מי . אמרי ב"ה דהיינו צאן ברזל מה שהכניסה לו בכתובה דקבל עליו הבעל אחריות: א)אמר ר' אילא בחזקת יורשי הבעל הואיל דבאחריות הבעל קיימי : ור' זירא אמר בחזקת יורשי האשה . הואיל והיא הכניסתן לו : אמר ר' זירא אוירא דארעא דישראל מחכים. כלומר מאחר שעליתי לארץ ישראל הבנתי בדעתי שכן הוא עיקר כדאמר ר' אילא בחזקת יורשי הבעל : וטעמא מאי אמר אביי הואיל והוחזקה נחלה באותו שבט . של בעל כלומר מאחר שהיא הכניסתן לו והוא קבל עליו אחריותן דמי כמו שלו הן הנכסים שאם נאבדו עליו לפורעו הרי הן חשובין כמו משבט אביו היו שעליו אחריותן : נפל הבית עליו ועל אמו . יורשי הבן כגון אחין מן האב אומרים האם מתה ראשונה ואחר כך הבן ונפלו הנכסים ביד הבן והרי אנו יורשים. ויורשי האם אומרים הבן מת ראשון ולא באו נכסים לידו והרי אנו יורשין של אם: אלו ואלו. ב"ש וב"ה: מודים שיחלוקו. הואיל דהללו באין בכח ירושה והללו באין בכח ירושה . אבל הכא הללו באין לירש והללו בעל חוב וכתובת אשה באין בתורת חוב פליגי בה בנכנסים בחזקתן: אמר ר' עקיבא מודה אני בזה שהנכנסים בחזקתן שאין כאן אלא ממון אחד בלבד ולא ספק ירושה: בחזקת מי . ר' אלעזר אומר בחזקת יורשי האם . שברשות האם היו תחלה: ר' יוחנן אמר בחזקת יורשי הבן . משום דמה מצינו בכל מקום שהבן קודם לשאר יורש אף כאן יורשי הבן קודם והרי הן בחזקתן: אמר לו בן עזאי על החלוקים . שחולקין ב"ש וב"ה אנו מצטערין . דאיכא מחלוקת דלא מצינו מקום אליבא דהלכתא מפני מחלוקתם אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין דלא סבירא לך כוותייהו דיחלוקו: אמר ר' שמלאי מדקאמר ליה בן עזאי כך לר' עקיבא בלשון הזה ולא אמר ליה בלשון כבוד ש"מ דבן עזאי תלמיד חבר היה של ר' עקיבא משום הכי לא חלק לו כבוד כל כך שהלכו שניהן ללמוד תורה לפני ר' אליעזר הגדול ולפי שהיה בן עזאי בחור לא היה יכול לסבור סברא כר' עקיבא בתלמוד וגמר והדר הלך בן עזאי לפני ר' עקיבא לחבבו סברא : שלחו מתם בן שלוה בנכסי אביו . כלומר על נכסי אביו בחיי אביו ומת הבן בחיי אביו ואחר כך מת האב : בנו של בן . מוציא מיד הלקוחות . ומקשי' בן שלוה בנו ממאן מפיק . מי היה כאן לוקח . אלא הכי שלחו מתם .

מבנה
סוגה של
נסיונות
לנצח
איזה הלכה
שלחו מתם
שמתאר
כבבי
קוי בנ"ע
אמונות

ב"מ דף לו: ע"ש [לקמן קנט:]

[עי' תוס' לקמן קנט. ד"ה אלא אי קשיא]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בחזקת מי ר' אלעזר אמר בחזקת יורשי האשה רבי יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל ורבי שמעון : (ב) שם במשנה על החלוקין : (ג) גמ' בשיטתיה דרבי אילא אמר רבי זירא כצ"ל ותיבות קם רבה בשיטתיה דרבי זירא נמחק : (ד) רשב"ם ד"ה נפל וכו' כגון אחיה מאביה לבן אומרים הבן:(ה) ד"ה אלו ואלו וכו' מכח מי הן באין.כ"כ כלומר לאפוקי ספק ובני יבם דפ' החולץ ע"ש : (ו) ד"ה בחזקת יורשי האם כדפריש אביי הואיל : (ז) ד"ה וטעמא מאי הדר : (ח) ד"ה אלא אי איתמר וכו' כראוי לו לירש וכו' ומוקי למתניתין יורשי הבעל דאתי דהסיא : (ט) תוס' ד"ה (בע"א) נפל כו' של אחד מהם כו' אמר (רבא) [רב אסי] כצ"ל ותיבת כי נמחק : (י) בא"ד שלא באחריות אם לאו פירוש דאי כיורשים וכו' אי כלקוחות שלא באחריות הוו אז לא יחזרו: (כ) ד"ה אמר וכו' מאי באת לחלק עלינו את השוין דאמר בן עזאי שלא כיון דב"ש וכו' דלמאן דמפרש: (ל) ד"ה הואיל וכו' בחזקתה סס"ד:

א) הדברים נראים לעין שרבינו היה גורס מחלוקת דר' אילא ור' זירא על משנה ראשונה דנפל הבית עליו ועל אשתו ועי' בשמ"ק כאן שכ' דעיקר הגירסא הוא כגירסא דידן ואף שרשב"ם ז"ל לא גרס כן ע"ש ונראה שצ"ע ואף דרגמ"ש לא גרס כן וכוון לדברי רבינו כאן .